

تعاون، سال بیستم، شماره ۲۰۶ و ۲۰۷، شهریور و مهر ۱۳۸۸

بررسی رکود در صنعت مرغداری با تأکید بر ریسک تجاری و مالی مطالعه موردی شرکتهای تعاونی و خصوصی مرغداری در شهرستان رامهرمز

عبدالکریم انصاری زاده^۱، دکتر بلقیس باورصاد^۲، دکتر عبدالمجید آهنگری^۳

چکیده

تغییرات ناگهانی در عوامل محیطی سبب شده است که موضوع مدیریت ریسک در نحوه اداره سازمانها و مؤسسات از اهمیت ویژه ای برخوردار شود و مدیران مالی و سرمایه گذاران برای بالا بردن ارزش شرکتهای علاوه بر بازده، به ریسک نیز توجه ویژه ای داشته باشند. بر این اساس با توجه به اهمیت فوق العاده صنعت مرغداری در افزایش تولید و ایجاد اشتغال و افزایش صادرات غیر نفتی منطقه مورد بررسی، این تحقیق با هدف بررسی ریسک تجاری و مالی در صنعت مرغداری شهرستان رامهرمز صورت گرفته است. جامعه آماری تحقیق واحدهای مرغداری فعال در شهرستان طی سال ۱۳۸۴ بوده که از میان آنها ۴۰ واحد (۱۳ واحد تعاونی و ۲۷ واحد خصوصی) به طور تصادفی به عنوان نمونه انتخاب شدند.

e-mail:ansari3117@yahoo.com

۱. مدرس دانشگاه آزاد اسلامی رامهرمز

۲. عضو هیئت علمی دانشگاه شهید چمران اهواز

۳. عضو هیئت علمی دانشگاه شهید چمران اهواز

ابزارهای لازم جهت گردآوری اطلاعات شامل پرسشنامه و اطلاعات کتابخانه‌ای بوده و از آزمون Z در تحلیل داده‌ها استفاده شده است. نتایج نشان‌دهنده بالا بودن ریسک تجاری در صنعت مرغداری به دلیل نوسانهای عوامل قیمت تمام شده و نوسانهای دامنه تقاضا، بالا بودن ریسک مالی به دلیل ناتوانی در پرداخت بدهیهای کوتاه مدت و بلندمدت بوده است.

کلیدواژه‌ها:

ریسک تجاری، ریسک مالی، سرمایه‌گذاری و رکود، صنعت مرغداری، رامهرمز

مقدمه

ریسک و بازده دو عامل بسیار مهم در تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران جهت انتخاب طرحهای سرمایه‌ای می‌باشند. در یک محیط متغیر و پرنوسان، بی‌توجهی به هر یک از عوامل فوق ممکن است به اخذ تصمیماتی منجر شود که موجب شکست آن طرح گردد. طبق شواهد تجربی، اکثر سرمایه‌گذاران ریسک‌گریزند و این گونه سرمایه‌گذاران جهت پذیرش مخاطره بیشتر، خواهان بازده اضافی خواهند بود (Hube, 1998).

اگرچه در حال حاضر اکثر بخشهای اقتصادی کشور با مسائل و مشکلات فراوانی مواجهند، ولی با توجه به رشد جمعیت و تأمین پروتئین مورد نیاز مردم، صنعت مرغداری حساسیت ویژه‌ای دارد و این صنعت در ایران از جمله صنایعی است که بعد از صنعت نفت و پتروشیمی از سرمایه‌گذاری بالایی برخوردار بوده به گونه‌ای که بر اساس آمارهای ارائه شده وزارت جهاد کشاورزی، این صنعت با بیش از ۲۰ هزار واحد تولیدی، دارای سرمایه ثابتی بالغ بر ۲۵ هزار میلیارد ریال و افزون بر ۹ هزار میلیارد ریال سرمایه در گردش است. سرمایه ثابت در استان خوزستان بالغ بر ۳/۱۴ هزار میلیارد و سرمایه در گردش بالغ بر ۵۲۷ میلیون ریال می‌باشد که از این مبلغ ۳/۰۸۹ هزار میلیارد ریال سهم بانکها و ۵۷۸ میلیون ریال سهم متقاضی بوده است و لذا می‌توان گفت این صنعت سهم عمده‌ای در تولید ناخالص ملی و اشتغال دارد،

ولی به دلایل مختلف، هم اکنون بسیاری از واحدهای تولیدی در شهرستان رامهرمز با نیمی از ظرفیت خود مشغول به فعالیت هستند و ادامه این روند سیر نزولی تولید و تعطیلی مرغداریها را به دنبال خواهد داشت (اداره جهاد کشاورزی و تعاون شهرستان رامهرمز، ۱۳۸۳).

در حال حاضر از ۸۵ واحد مرغداری (۲۳ تعاونی و ۶۲ خصوصی) در شهرستان رامهرمز فقط ۶۰ واحد مرغداری (۱۹ تعاونی و ۴۱ خصوصی) فعال یا نیمه فعال و بقیه غیر فعال و تعطیل هستند که در صورت ادامه این روند، احتمال تعطیلی واحدهای بیشتر و کاهش تولید وجود دارد؛ بنابراین ضروری است که معضلات و خطرات و عوامل ایجادکننده آنها شناسایی و راه حل های لازم جهت رفع این مشکلات ارائه گردد تا صنعت مرغداری بهبود یابد (همان منبع). بر این اساس شایسته است در کنار بهره گیری از فناوریهای نوین صنعت مرغداری در جهان، برنامه ها به گونه ای تدوین و اجرا شود که چهار محور اساسی یعنی اشتغال زایی، افزایش صادرات، افزایش تولید و افزایش مشارکتهای مردم مورد عنایت واقع شود و زمینه ارتقای کیفی این صنعت فراهم آید. از این رو با در نظر گرفتن وضعیت اقلیمی و فرهنگی مناطق مختلف کشور، سرمایه گذاری و توجه بیشتر به صنعت طیور، امری کاملاً موجه و منطقی می باشد منوط به اینکه شرایط لازم به منظور استفاده از امکانات بالقوه موجود فراهم نشود.

به هر روی، اهداف اساسی تحقیق حاضر شناسایی فرصتها و تهدیدات موجود در صنعت مرغداری، گسترش طرحهای سرمایه گذاری در صنعت مرغداری در شهرستان رامهرمز جهت افزایش تولید و اشتغال، بررسی دلایل سیر نزولی و تعطیلی واحدهای مرغداری در این شهرستان، بالا بردن آگاهی سرمایه گذاران نسبت به سرمایه گذاری در صنعت مرغداری و افزایش مشارکت مردم در این زمینه، حمایتهای اصولی و ارائه بموقع تسهیلات بانکی می باشد.

با توجه به اهداف فوق فرضیه های تحقیق به شرح زیر است:

فرضیه اصلی: بین ریسک تجاری و ریسک مالی با رکود صنعت مرغداری رابطه معنی دار وجود دارد.

فرضیه فرعی اول: افزایش ریسک تجاری ناشی از نوسانهای عوامل مؤثر بر قیمت تمام شده مرغ است.

فرضیه فرعی دوم: افزایش ریسک مالی در صنعت مرغداری ناشی از میزان توانایی انجام تعهدات مالی است.

مبانی نظری

ریسک عبارت است از خطری که به علت عدم اطمینان در مورد وقوع حادثه‌ای در آینده پیش می‌آید و هر چه این عدم اطمینان بیشتر باشد، اصطلاحاً گفته می‌شود که ریسک زیادتر است. هیوب (Hube, 1998) ریسک را احتمال کاهش درآمد یا از دست دادن سرمایه تعریف می‌کند. مارکویتز (Markowitz, 1952) ریسک را انحراف معیار چند دوره‌ای یک متغیر تعریف کرد. ریسک سرمایه‌گذاری احتمال وقوع بازده خلاف انتظار است. لذا هر اندازه تغییرپذیری نتایج بیشتر باشد، سرمایه‌گذاری ریسک‌دارتر خواهد بود (راعی و تلنگی، ۱۳۸۳). ریسک کلی عایدات شرکت به دو ریسک تجاری و ریسک مالی تبدیل می‌گردد:

الف) ریسک تجاری^۱

ریسک تجاری عدم اطمینانی است که به طور ذاتی در پیش‌بینی سود عملیاتی شرکت تأثیر دارد و به معنای سود خالص عملیاتی پس از کسر مالیات است. به عبارت دیگر ریسک تجاری آن بخش از کل ریسک شرکت است که ناشی از ترکیب داراییها و تصمیمات عملیاتی شرکت باشد. ریسک تجاری به بی‌اعتمادی به برآوردهای آتی بازده داراییها یا عدم اطمینان به بازده حقوق صاحبان سهام در صورتی که شرکت برای تأمین مالی خود از بدهی استفاده نکرده باشد مربوط می‌گردد. ریسک تجاری از صنعتی به صنعت دیگر و همچنین در بین شرکتهای یک صنعت خاص متفاوت است. به علاوه تغییر ریسک تجاری در طی زمان وجود دارد. گفتنی است صنایع تولیدی دوره‌ای که فقط به تولید یک محصول خاص مبادرت می‌کنند، ریسک زیادی دارند.

ریسک تجاری به عوامل مختلفی بستگی دارد که مهمترین آنها عبارتند از:

1. business risk

۱. دامنه تغییرات تقاضا: هرچه تقاضا برای محصولات شرکتی دارای ثبات بیشتری باشد (در صورت ثبات بقیه عوامل)، ریسک تجاری آن شرکت کمتر است.
 ۲. دامنه تغییرات قیمت فروش: شرکتهایی که محصولاتشان در بازارهای پرنوسان به فروش می‌رسد، نسبت به شرکتهایی که قیمت آنها دارای ثبات نسبی است، در معرض ریسک تجاری بیشتری قرار دارند.
 ۳. دامنه تغییرات قیمت نهاده‌ها: شرکتهایی که قیمت نهاده‌های آنها دارای تغییرات زیادی می‌باشد، ریسک تجاری زیادی دارند.
 ۴. توانایی تعدیل محصولات تولیدی در مقابل قیمت نهاده‌ها: برخی از شرکتها در افزایش قیمت محصولات تولیدی خود در مقابل افزایش هزینه‌ها مشکل چندانی ندارند و هر اندازه توانایی تعدیل قیمت محصولات تولیدی آنها بیشتر باشد، ریسک تجاری‌شان کمتر خواهد بود. این عامل به ویژه در دوره‌هایی که تورم زیاد است، اهمیت خاصی دارد.
 ۵. دامنه هزینه‌های ثابت: اگر درصد زیادی از هزینه‌های شرکت ثابت باشد و با کم شدن تقاضا کاهش نیابد، این امر باعث افزایش ریسک تجاری می‌شود (توحید، ۱۳۸۲).
- اگر چه برخی از این عوامل مربوط به ماهیت صنعتی می‌شود که شرکتها در آن فعالیت می‌کنند، ولی هر یک از آنها تا حدی با مدیریت کنترل شدنی است؛ برای مثال بسیاری از شرکتها می‌توانند با اجرای سیاستهای خاص بازاریابی، در میزان فروش و قیمت فروش کالاهای خود ثبات ایجاد کنند. به هر حال ایجاد چنین ثباتی می‌تواند هزینه آگهی شرکتها را افزایش دهد که این امر امکان دارد مشتریان را برای خرید مقدار ثابتی از کالای شرکت با قیمت ثابت در آینده ترغیب نماید.

ب) ریسک مالی^۱

آن بخش از ریسک کل شرکت است که به ساختار سرمایه و تصمیماتی مربوط می‌باشد که در این باره گرفته می‌شود. ریسک مالی به سیاست مالی شرکت و شیوه‌ای که

1. financial risk

شرکت نیازهای مالی اش را تأمین می‌نماید، بستگی دارد. شرکتی که از طریق اعتبارات تأمین مالی گردیده باشد، به ناچار هزینه‌های ثابتی را متحمل می‌شود. این مسئله در عدم اطمینان تأثیر خواهد گذاشت.

بنابراین:

۱. تأمین مالی از طریق بدهی، عدم اطمینان جریان نقدی درآمد را برای سهامداران عادی نسبت به موقعیتی که بدهی وجود ندارد افزایش می‌دهد.
۲. در صورت کافی نبودن سود عملیاتی جهت جبران هزینه‌های ثابت سرمایه‌ای ناشی از اعتبارات، سرمایه‌گذاری سهامداران عادی در شرکت از بین می‌رود.

مطالعات انجام شده

پایان نامه‌ها و تحقیقات متعددی در مورد ریسک وجود دارد که در زیر به چند نمونه از آنها اشاره می‌شود:

توحید (۱۳۸۲) رابطه اهرم مرکب، اهرم عملیاتی، اهرم مالی و ریسک سیستماتیک (بتا)^۱ را در شرکتهای سهامی عام در فاصله زمانی ۱۳۸۳ تا ۱۳۸۵ بررسی کرد. در این تحقیق ابتدا مروری بر مفهوم اهرمها و کاربردهایشان، معنی و مفهوم ریسک و انواع نگرش به ریسک، مروری بر مطالعات صورت گرفته در ایران و سایر کشورها شده است. نویسنده در این تحقیق اقدام به جمع‌آوری اطلاعات از ۸۲ نمونه متشکل از شرکتهای سهامی عام فعال در بورس اوراق بهادار تهران از میان ۱۴ صنعت نموده و سه فرضیه را مورد آزمون قرار داده است. تحت این سه فرضیه به ترتیب ریسک سیستماتیک، اهرم مرکب، اهرم عملیاتی و اهرم مالی شرکتهای بررسی شد. برای آزمون فرضیه‌های تحقیق ابتدا با استفاده از تحلیل واریانس، یکسان بودن میانگین بتای شرکتهای نمونه مورد آزمون قرار گرفت. نتیجه تحقیق نشاندهنده نبود رابطه خطی معنی‌دار میان اهرم مرکب، اهرم مالی و ریسک سیستماتیک شرکتهای بود (توحید، ۱۳۸۲).

۱. ریسک سیستماتیک ریسکی است که از طریق تنوع بخشی باقی می‌ماند.

خرم (۱۳۸۳) به بررسی تأثیر اهرم مالی در ریسک سیستماتیک سهام عادی شرکت‌های سهامی عام ایران پرداخت. در این تحقیق در واقع به بررسی و شناخت بخشی از فرایند ایجاد ریسک و ارتباط آن با هزینه‌های مالی شرکتها در بازار سرمایه کشور پرداخته شد. نتایج نشان داد که رابطه‌ای منفی بین ریسک سیستماتیک و اهرم مالی وجود دارد و از سویی، رابطه معنی‌داری بین ریسک سیستماتیک شرکتها بعد از افزایش بدهی و قبل از افزایش بدهی وجود ندارد.

دو دانشمند به نام بنزیون و شالیت^۱ در سال ۱۹۷۵ وجود رابطه‌ای بین ساختار سرمایه و ریسک سیستماتیک در ۲۷۸ شرکت را (مشکل از ۱۱ صنعت) با استفاده از رگرسیون برای یک دوره شش ساله (۱۹۶۸-۱۹۷۳) در مورد هر یک از صنایع مورد آزمون قرار دادند. آنها به این نتیجه رسیدند که ریسک سیستماتیک شرکتها با اهرم مالی رابطه مثبتی دارد و نتایج به دست آمده همگی از نظر آماری معنی‌دار است (توحید، ۱۳۸۲).

مایکل اف. دان^۲ در سال ۲۰۰۱ با استفاده از مفروضات نظریه M.M.^۳ در مورد ریسک تجاری شرکتها، رابطه بین اهرم مالی و ریسک سیستماتیک سهامی عام را برای یک دوره چهارساله (۱۹۹۵-۱۹۹۸) در بازار بورس لندن بررسی کرد. او این ارتباط را با استفاده از آزمون مقایسه واریانسها به منظور مقایسه پراکندگی ریسک سیستماتیک (بتا) شرکت‌های مورد بررسی، قبل و بعد از افزایش بدهی مورد آزمون قرار داد. نمونه آماری این تحقیق شامل ۱۳۶ شرکت از ۱۳ صنعت بود که در دوره چهارساله مذکور دارای هزینه‌های بهره و مالیات بوده‌اند و بدهی آنها نیز در این دوره افزایش داشته است. در نهایت نتایج این تحقیق ادعای پراکندگی بیشتر ریسک سیستماتیک شرکت‌های مورد بررسی را بعد از افزایش بدهی نسبت به قبل از افزایش بدهی (تأثیر بدهی در ریسک سیستماتیک) برای کلیه صنایع در سطح معنی‌داری ۵ درصد مورد تأیید قرار داد (خرم، ۱۳۸۳).

1. Benzion & Shalite
2. Michael F.D.

^۳ مودیلینی و میلر (دو دانشمند بزرگ امریکا)

روش تحقیق

روش تحقیق، علی (علت و معلولی) است، زیرا این تحقیق به بررسی رابطه بین ریسک تجاری و مالی با رکود صنعت مرغداری در شهرستان رامهرمز می پردازد. جامعه آماری بنا بر اطلاعات واحد تحقیقات امور دام جهاد کشاورزی، شامل ۸۵ واحد مرغداری در شهرستان رامهرمز می باشد که تعداد ۶۰ واحد آن در سال ۱۳۸۴ فعال بوده اند. به منظور تخمین نمونه آماری مورد نیاز، ابتدا پرسشنامه مقدماتی تنظیم و سپس بین ۴۰ واحد مرغداری در شهرستان رامهرمز به صورت تصادفی توزیع شد و اطلاعات زیر از پرسشنامه مقدماتی به دست آمد:

دقت بر آورد: $E=13$ ، میانگین امتیازات نمونه: $X=1/868$ ، انحراف معیار نمونه: $S=456$

سپس با استفاده از داده های فوق و براساس سطح اطمینان ۹۵ درصد، تعداد نمونه های

$$n = \frac{N \cdot \sum_{a/2}^2 \cdot pq}{E(N-1) + \sum_{a/2}^2 \cdot pq}$$

آماري با استفاده از رابطه زیر یعنی فرمول کوکران محاسبه شد:

طبق فرمول فوق، نمونه آماری مورد نیاز جهت تحقیق ۴۰ واحد مرغداری مشتمل بر ۱۳ واحد تعاونی و ۲۷ واحد خصوصی به روش نمونه گیری تصادفی ساده از میان ۶۰ واحد مرغداری فعال در شهرستان رامهرمز انتخاب شدند.

متغیرهای این تحقیق در فرضیه اصلی شامل ریسک تجاری و ریسک مالی (متغیرهای مستقل) و رکود صنعت مرغداری در شهرستان رامهرمز (متغیر وابسته) است. در فرضیه فرعی اول عوامل مؤثر بر قیمت تمام شده مرغ، متغیر مستقل و ریسک تجاری متغیر وابسته و در فرضیه دوم توانایی انجام تعهدات، متغیر مستقل و ریسک مالی متغیر وابسته می باشد.

همان طور که اشاره شد، این تحقیق دارای دو فرضیه فرعی در راستای فرضیه اصلی می باشد و از آنجا که اطلاعات لازم برای فرضیه های دوم و سوم از طریق پرسشنامه بر اساس طیف پنجگانه لیکرت (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد) به دست می آید، بنابراین با

فرض برابری میانگین طیف فوق با عدد ثابت $3 = \left(\frac{1+2+3+4+5}{5} \right)$ ، جهت آزمون فرضیه‌های دوم و سوم تحقیق از آزمون t استفاده می‌شود.

با وجود نامشخص بودن انحراف معیار، از آنجا که حجم نمونه به اندازه کافی بزرگ انتخاب گردیده (۴۰)، ابتدا مقدار متوسط آماره برآورد و به جای توزیع t از آزمون z استفاده شده است. با توجه به نرمال بودن توزیع، آماره آزمون به صورت زیر می‌باشد:

$$z = \frac{x - \mu}{\frac{s}{\sqrt{n}}}$$

X = میانگین به دست آمده μ = میانگین طیف لیکرت s = انحراف معیار n = تعداد نمونه
ضمناً سطح معنی دار بودن مورد نظر $\alpha = 0/5$ خواهد بود.

در باره سؤالات تحقیق باید گفت که در ابتدا تعداد ۵۰ سؤال طرح و بین دانشجویان دامپروری و متخصصان دامپروری در جهاد کشاورزی توزیع گردید، سپس از این تعداد ۲۹ سؤال انتخاب گردید و در نهایت به کمک استادان راهنما و مشاور به ۲۴ سؤال تقلیل یافت (۱۵ سؤال آن مربوط به فرضیه فرعی اول و ۹ سؤال دیگر آن یعنی از سؤال ۱۶ الی ۲۴ مربوط به فرضیه فرعی دوم) و برای آزمون فرضیه‌های تحقیق در بین مرغداران توزیع گردید.

نتایج و بحث

در این بخش ابتدا خلاصه پاسخهای دریافتی حاصل از پرسشنامه‌ها در جدول ۱ ارائه می‌شود و سپس با کمک جدول ۲، آزمونهای فرضیه‌های فرعی و تجزیه و تحلیل فرضیه اصلی صورت می‌گیرد.

جدول ۱. خلاصه پاسخهای دریافتی حاصل از پرسشنامه (۴۰ پرسشنامه)

ردیف	شرح سؤالات	نوع پاسخ بر حسب فراوانی*				
		۱	۲	۳	۴	۵
۱	تاچه اندازه نسبت به خرید بموقع جوجه یکروزه اطمینان دارید؟	۲۵	۵	۱۰	۰	۰
۲	تاچه اندازه به ثبات قیمت خرید جوجه اطمینان دارید؟	۱۸	۹	۱۰	۳	۰
۳	تا چه اندازه به سالم بودن جوجه خریداری شده اطمینان دارید؟	۲۷	۷	۶	۰	۰
۴	تاچه اندازه به ثبات قیمت دان اطمینان دارید؟	۱۹	۸	۱۳	۰	۰
۵	تا چه اندازه قادر به تأمین بموقع دان هستید؟	۲۰	۸	۱۲	۰	۰
۶	تا چه اندازه به ثبات قیمت دارو و واکسن اطمینان دارید؟	۱۷	۸	۱۱	۴	۰
۷	تاچه اندازه قادر به تأمین دارو و واکسن بوده‌اید؟	۲۱	۶	۱۱	۲	۰
۸	تا چه اندازه به کیفیت داروهای خریداری شده اطمینان دارید؟	۱۵	۱۰	۹	۶	۰
۹	تا چه اندازه قادر بوده‌اید که بموقع پیشگیری لازم را در برابر بیماریها انجام دهید؟	۱۲	۵	۱۸	۵	۰
۱۰	تاچه اندازه به استاندارد بودن تولید اطمینان دارید؟	۱۶	۷	۱۲	۵	۰
۱۱	تاچه اندازه درسال ازظرفیت تولید استفاده کرده‌اید؟	۱۵	۵	۱۶	۴	۰
۱۲	تا چه اندازه نسبت به بهداشت محیط مرغداری اطمینان دارید؟	۱	۲	۲۵	۱۲	۰
۱۳	تا چه اندازه تجهیزات و امکانات مرغداری مطابق استاندارد است؟	۰	۸	۲۳	۹	۰
۱۴	تا چه اندازه به ثبات سایر هزینه‌های جاری اطمینان دارید؟	۱۴	۱۳	۱۱	۲	۰
۱۵	تا چه اندازه به ثبات هزینه دستمزد کارگران اطمینان دارید؟	۱۲	۸	۱۲	۸	۰
۱۶	تاچه اندازه قادر به تأمین نقدینگی جهت پرداخت هزینه‌های جاری هستید؟	۲۲	۱۰	۸	۰	۰
۱۷	تا چه اندازه قادر به دریافت بموقع نقدینگی از بانک هستید؟	۱۰	۱۹	۶	۵	۰
۱۸	چقدر قادر بوده‌اید که بموقع بدهیهای کوتاه مدت خود را پرداخت کنید؟	۱۲	۱۳	۱۲	۳	۰
۱۹	تاچه حد قادر به پرداخت بموقع اصل و بدهیهای بلندمدت خود بوده‌اید؟	۱۸	۱۲	۱۰	۰	۰
۲۰	تاچه حد قادر هستید جهت توسعه سرمایه‌گذاری، منبع مالی لازم را تأمین کنید؟	۱۹	۱۲	۳	۶	۰
۲۱	تا چه حد قادر به دریافت بموقع مطالبات خود از بدهکاران بوده‌اید؟	۶	۱۵	۹	۱۰	۰
۲۲	تا چه اندازه به ثبات نرخ بهره وام بانکی و بدهیهای کوتاه مدت اطمینان دارید؟	۱۱	۱۵	۱۳	۱	۰
۲۳	تا چه اندازه نسبت به دریافت سود در پایان هر جوجه‌ریزی اطمینان دارید؟	۲۱	۱۰	۹	۰	۰
۲۴	چه مقدار از کل سرمایه مرغداری از منابع شخصی تأمین گردیده است؟	۹	۱۴	۱۳	۴	۰

* : ۱. خیلی کم، ۲. کم، ۳. متوسط، ۴. زیاد، ۵. خیلی زیاد

مأخذ: یافته‌های تحقیق

جدول ۲. شاخصهای آماری فرضیه‌های تحقیق

متغیر	میانگین	انحراف معیار
F1	۲/۱۵۰	۰/۹۳۷
F2	۲/۰۳۷	۰/۸۷

مأخذ: یافته‌های تحقیق

در فرضیه فرعی اول H_0 مبین این است که افزایش ریسک تجاری ناشی از نوسانهای قیمت تمام شده مرغ نیست و H_1 نشاندهنده این است که افزایش ریسک تجاری ناشی از نوسانهای قیمت تمام شده مرغ می‌باشد. براساس جدول ۲، برای آزمون فرضیه از آزمون با فرض برابری میانگینها $\mu = 3$ استفاده شد. بنابراین، مقدار آماره آزمون برای فرضیه فرعی اول با توجه به اطلاعات جدول ۲ به صورت زیر می‌باشد:

$$z = \frac{x - \mu}{\frac{s}{\sqrt{n}}} = \frac{2.15 - 3}{\frac{0.937}{\sqrt{40}}} = \frac{-0.85}{0.148} = -5.74$$

در صورتی که مقدار آزمون برای فرضیه فرعی اول از $-1/645$ (مقدار بحرانی) کمتر باشد، فرضیه پژوهشی فوق پذیرفته و تأیید می‌گردد. از مقایسه آماره آزمون با مقدار بحرانی مشخص می‌شود که آماره آزمون در ناحیه H_1 قرار می‌گیرد؛ بنابراین در سطح اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت افزایش ریسک تجاری ناشی از نوسانهای عوامل قیمت تمام شده مرغ است.

مقدار آماره آزمون برای فرضیه فرعی دوم با توجه به اطلاعات جدول ۲ عبارت است

از:

$$z = \frac{x - \mu}{\frac{s}{\sqrt{n}}} = \frac{2.037 - 3}{\frac{0.87}{\sqrt{40}}} = \frac{2.037 - 3}{\frac{0.87}{6.32}} = -\frac{0.963}{0.137} = -7.03$$

پس از مقایسه مقدار آزمون با مقدار بحرانی برای فرضیه فرعی دوم مشخص می شود که آماره آزمون در ناحیه H_1 قرار می گیرد؛ بنابراین در سطح ۹۵ درصد می توان گفت که در صنعت مرغداری توانایی انجام تعهدات در حال کاهش است.

همان طور که قبلاً اشاره گردید، بسیاری از واحدهای مرغداری در شهرستان رامهرمز با کمترین ظرفیت خود مشغول به فعالیت هستند و تعدادی از آنها تولید خود را متوقف نموده اند. برای بررسی دلایل عدم استفاده بهینه از ظرفیت تولید و تعطیلی واحدهای مرغداری در شهرستان رامهرمز فرضیه «ریسک تجاری و ریسک مالی موجب رکود صنعت مرغداری در شهرستان رامهرمز گردیده است» مطرح گردید. برای تأیید این فرضیه دو فرضیه قبلی (که نتایج آن ذکر گردید) مطرح و آزمون شد و مصاحبه‌هایی جهت تأیید و تکمیل فرضیه پژوهشی صورت گرفت که منجر به نتایج زیر شده است:

۱. بالا بودن نوسانهای قیمت فروش مرغ در شهرستان رامهرمز نسبت به شاخص کل قیمتها؛

۲. بالا بودن نوسانهای تقاضا به علت تغییر فصول، تغییرات قیمت، بی ثباتی سیاستهای اقتصادی دولت که در بعضی مواقع واردات گوشت مرغ را آزاد و در مواقعی دیگر واردات را کم یا متوقف می نماید.

۳. وجود نوسانهای شدید در قیمت دان به علت وابسته بودن مواد اولیه طیور به ارز؛ زیرا بیش از ۷۰ درصد مواد اولیه صنعت مرغداری از خارج تأمین و هرگونه تغییر در سیاستهای ارزی و منابع ارزی موجب نوسان در قیمت دان و تأمین آن می گردد، به طوری که از ابتدای آذرماه سال ۱۳۷۷ تغییر نرخ شناور ارز به واریزنامه‌ای موجب افزایش قیمت مواد اولیه دان طیور شده و در نهایت افزایش قیمت تمام شده مرغ را به دنبال داشته است.

۴. بی ثباتی در تأمین دارو، نوسانهای شدید قیمت دارو و نامناسب بودن کیفیت داروهای خریداری شده؛

۵. بالا بودن ضایعات در مرحله تولید به علت استاندارد نبودن تولید، نامناسب بودن دان، وجود بیماریها و به ویژه بیماری آنفلوآنزای غیرانسانی در واحدهای مرغداری؛

۶. عدم استفاده بهینه از ظرفیت تولید به طوری که هر واحد مرغداری در طول سال باید ۴ بار جوجه‌ریزی داشته باشد، ولی عملاً بسیاری از واحدهای مرغداری به علت طولانی بودن دوره گرما در استان، از حداقل ظرفیت خود استفاده کرده‌اند.

۷. عدم توانایی در تعدیل قیمت فروش مرغ هماهنگ با قیمت نهاده‌های تولید؛ زیرا واحدهای مرغداری نمی‌توانند در مقابل افزایش قیمت نهاده‌های تولید به همان نسبت، قیمت فروش مرغ را افزایش دهند، چون در صورت افزایش قیمت مرغ در بازار، دولت از طریق گوشت مرغ و یا مصرف‌کنندگان از طریق جایگزین کردن سایر منابع گوشتی نظیر گوشت قرمز و ماهی، سعی در کنترل قیمت گوشت مرغ دارند.

۸. مشکل نقدینگی جهت پرداخت هزینه‌های جاری؛

۹. ناتوانی در پرداخت بموقع بدهیهای کوتاه‌مدت؛

۱۰. بالا بودن نسبت دیون و بدهی به سرمایه صاحبان واحدهای مرغداری؛

۱۱. نداشتن اطمینان کافی از دریافت سود در پایان دوره جوجه‌ریزی.

بنابراین، وجود عوامل فوق - که از طریق تأیید فرضیه‌های فرعی تحقیق و نشریات مشخص شده‌اند - دال بر افزایش ریسک تجاری و ریسک مالی در شهرستان رامهرمز می‌باشند که بالا بودن ریسک تجاری و ریسک مالی موجب سرگردانی واحدهای مرغداری گردیده به طوری که در شهرستان رامهرمز تا سال ۱۳۸۴ تعداد ۲۵ واحد مرغداری فعالیت خود را متوقف نمودند و دیگر واحدهای مرغداری تقریباً با نیمی از ظرفیت خود در سال به فعالیت مشغول بوده‌اند. هر چند وجود سودهای مقطعی کلان باعث جذابیت این صنعت گردیده، ولی بالا بودن ریسک تجاری و ریسک مالی درازمدت در این صنعت باعث شده است سرمایه‌گذاران ورود به این صنعت را به قمار تشبیه نمایند. بنابراین، در کل می‌توان گفت این فرض که «ریسک تجاری و ریسک مالی موجب رکود صنعت مرغداری در شهرستان رامهرمز گردیده است.» پذیرفته می‌شود.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

مهمترین نتایج تحقیق به طور خلاصه عبارتند از:

- بالا بودن ریسک تجاری در صنعت مرغداری به دلیل نوسانهای قیمت فروش مرغ و نوسانهای عوامل مؤثر بر قیمت تمام شده مرغ که این خود ناشی از عدم اطمینان کافی از تأمین جوجه یکروزه و نوسانهای قیمت نهاده‌های تولید است.

- بالا بودن قیمت تمام شده مرغ در استان به علت پایین بودن ظرفیت تولید، افزایش هزینه‌های حرارتی و بالا بودن تلفات نسبت به سایر استانها؛

- بالا بودن ریسک مالی در صنعت مرغداری به دلیل ناتوانی در تأمین نقدینگی و پرداخت بدهیها و عدم اطمینان از میزان درآمد و سود.

همان طور که ملاحظه گردید، بسیاری از مشکلات موجود در صنعت مرغداری به عوامل اقتصادی و اجتماعی و ساختار اقتصادی کشور بستگی دارد که از حیطه واحدهای مرغداری خارج هستند و حل این مشکلات به یک اقدام اساسی نیاز دارد. برخی از مشکلات هم به واحدهای مرغداری مربوط می باشد که از جمله آنها می توان به مدیریت ضعیف یا ناکارآمد واحدهای مرغداری در اداره صحیح واحدهای مرغداری و نداشتن تخصص کافی در این زمینه اشاره کرد. جهت رفع این گونه مشکلات باید در صدور مجوز ساخت واحدهای مرغداری نهایت دقت و احتیاط لازم را انجام داد. بنابراین، مهمترین پیشنهادهایی که در کاهش خطرات موجود در صنعت مرغداری و استفاده از تواناییهای بالقوه در صنعت مرغداری می توان ذکر کرد عبارتند از:

۱. برنامه‌ریزی مناسب جهت تأمین بموقع دان متناسب با نیازهای صنعت مرغداری؛
۲. برنامه‌ریزی مناسب جهت ذخیره‌سازی محصول در هنگام وجود مازاد تولید بر مصرف و خرید تضمینی گوشت مرغ توسط دولت؛
۳. کم کردن ضایعات تولید از راه پیشگیری بموقع بیماریها و فراهم نمودن تسهیلات دامپزشکی؛

۴. رفع مشکلات نقدینگی واحدهای مرغداری از طریق ارائه تسهیلات لازم توسط مؤسسات اعتباری وبانکها.

منابع

۱. آمارنامه اداره کل تعاون استان خوزستان (۱۳۸۳)، انتشارات دبیرخانه مرکزی.
۲. آمارنامه اداره تعاون شهرستان رامهرمز (۱۳۸۳)، دبیرخانه، واحد ثبت تعاونیها.
۳. آمارنامه جهاد کشاورزی استان خوزستان (۱۳۸۳)، دبیرخانه مرکزی.
۴. توحید، جمال (۱۳۸۲)، بررسی ریسک مالی بر بورس اوراق بهادار (پایان نامه)، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه چمران.
۵. خرم، اسماعیل (۱۳۸۳)، بررسی ریسک مالی با استفاده از اهرمهای مالی در بورس استان خوزستان (پایان نامه)، دانشگاه چمران.
۶. راعی، رضا و احمدف تلنگی (۱۳۸۲)، مدیریت سرمایه گذاری پیشرفته، صفحه ۱۱۹، انتشارات سمت، تهران.
- 7.Hube, K.(1998), Investors must recall risk, tinvesting four letter word.
- 8.Markowitz, Harry, M. (1952), Portfolho selction, *Journal of Finance*, 7 (1): 77-91.